

Confirmatur, quia sufficit, ut aliqua actio, seu omisio sit in se peccatum, quod eius causa voluntaria sit, ut patet in ebrio occidente hominem, & hoc ante ebrietatem prævidente; ita affirmat opinio hic non damnata: ergo ita etiam in casu propositionis.

1046 Respondeo ad argumentum, quod admissio adhuc universaliter, quod sumpta voluntarie occasione peccati, sit peccatum actio deformis ex illa sequuta, etsi voluntaria non sit in se, hoc intelligi debet, tum quando talis occasio à voluntate propria voluntarie sumpta est. Tum quando in eius voluntate est amovere occasionem; sed occasiones nostrorum peccatorum sunt infectiones nostrarum potentiarum per originale peccatum, & non est in hominis potestate eas amovere: ergo non possunt esse illi voluntaria.

Ad confirmationem dico, quod illa causa, vel occasio, admittitur voluntarie, ut occasio, vel causa à voluntate peccantis.

1047 Adverte, quod etiam peccata venialia requirunt libertatem personalem, taliter, quod si materia est gravis, & advertentia ad malitiam peccati semiplena, non excedet culpam venialem. Si materia est levis, etsi plena sit advertentia, tantum erit veniale; vide Salmantic. tom. 4. de peccatis, disp. 10. dub. 2. §. 1. & 2. à num. 51. & 60. Vbi admittunt in sensitivo appetitu abs-

que actuali voluntatis influxu sufficientem libertatem propter conjunctionem cum voluntate, ut veniale ab ipso efficiatur, & in ipso subiectetur.

SECUNDA PROPOSITIO.

TAMETSI DETVR IGNORANTIA INVINCIBILIS IURIS NATURÆ, HÆC IN STATU NATURÆ LAPSA OPERANTEM EX IPSA NON EXCUSAT À PECCATO FORMALI.

Damnata.

EXPLANATIO.

1048 **S**upponendum, quod ignorantia, prout ad præsens attinet, dividitur primo in vincibilem, & invincibilem; vincibilis dicitur, quia vinci potest, & ideo appellatur *consequens*; quia consequitur ad actum intellectus, vel dubium illius, & ad actum voluntatis, quo explicite, vel implicite illam vult operans; ut qui operatur cum dubio practico negativo iuris, vel facti, an sit operatio prohibita; & hæc dicitur crassa, aut supina. Vel qui non vult scire ea, quæ ad eius statum pertinent, qui si ex negligentia omittat, erit ignorantia crassa; si ut liberius peccet, erit affectata.

1049 Invincibilis dicitur, quia vinci non potest, & ideo appellatur *antecedens*; eo quod antecedit actum intellectus illam prævenientis, ac per consequens actum voluntatis illam volentis; unde

ab-

absolutè est involuntaria.

Et idem, quod dicitur de ignorantia, dicendum est de inadvertentia actuali; & ait Sanchez, lib. 1. Summ. cap. 16. num. 21. & Dian. 4. part. tract. 4. resol. 36. quod si quando operatur homo non advertit, nec dubitando, nec suspiciendo, vel alio modo apprehendendo aliquid de malitia operationis, non peccat, etsi antecederet negligentem esset in ediscendo. Vide omnia hæc in Foro conscientia, tractat. 1. cap. 3. §. 4. à num. 141.

1050 Alia datur ignorantia, quæ dicitur concomitans, & ita appellatur; quia operans operatur cum in ea, non ex ea, id est, non est causa, seu occasio operationis, seu omissionis, sed eodem modo fieret, vel omitteretur actus, ac si non daretur, v. g. qui occidit inimicum iudicans esse feram, & eodem modo occidisset, si sciret suum esse inimicum.

1051 Prædictæ ignorantia, & quælibet earum, dividitur in ignorantiam iuris, & ignorantiam facti; ignorantia iuris est, ignorantia legis, vel præcepti; ignorantia facti est, ignorare, quod hic & nunc operatio, vel omisio debitæ operationis est contra præceptum, vel quod est illa, quam lex prohibet, v. g. qui sciens esse diem abstinentiæ carniæ, comedit carnes, ignorans esse carnes; vel Clericus omittens recitationem ex oblivione. Et quælibet earum, si invincibilis est, excusat à peccato.

1052 Sentiendum ergo est, quod operans ex ignorantia invincibili iuris naturæ, tam iuris, quam facti, non peccat formaliter: quia ita declarat Alexand.

Ratio est: nam peccatum essentialiter est voluntarium; sed quod fit ex invincibili ignorantia malitiæ, non est voluntarium in ratione peccati, cum voluntarium sit, quod est à principio intrinseco cum cognitione: ergo non est peccatum.

Vnde. Cum Deus impossibilia non iubeat, ut ex Tridentin. sess. 6. cap. 13. constat. Et ex alia parte sit impossibile, quod homo ignorantiam invincibilem vincat, sequitur, quod dicta propositio ad minus est erronea, cum opponatur consequenti illato ex propositione de fide, & ex alia per se nota, ut in tventi constabit; & iuxta dicta in advertentiis, numer. 1029.

1053 Inquires, quomodo potest dari ignorantia invincibilis iuris naturæ?

Respondeo, quod de primis principiis sideris lumine naturæ notis non potest dari, ut quod bonum sit faciendum, malum fugiendum. Item, quod Deus sit honorandus. Insuper, quod tibi non vis, alteri ne feceris.

Loquendo de secundis principiis iuris naturæ, assero, quod de illis præceptis, quæ clarissime sequuntur, vel includuntur in primis principiis, non potest etiam dari invincibilis ignorantia; huiusmodi sunt præcepta primæ tabulæ,

præ-

dicta à num. 1056. quod sciat homo in pluribus humanis actionibus, quod nam sit certum, & obligatorium: ergò Deus non iubet, quod ego certò sim obligatus ad id, ad quod impossibile mihi est, quod sim certus, me esse obligatum: *Subsumo*; sed affirmare, quod non est licitum sequi opinionem probabilissimam, est idem, ac asserere, me esse certò obligatum ad id, ad quod impossibile mihi est, scire certò me esse obligatum: ergò asserendum est, non esse certum, me esse obligatum: & consequenter, quod sequi possum opinionem probabilissimam affirmantem, me non esse obligatum. Quia ex vna parte dubium de obligatione vinci non potest; & ex alia voluntas possidet suam libertatem.

1061 Idem sentiendum est de opinionibus ad minus æquè probabilibus.

1062 Insuper, sequi potest opinio minus tuta, & probabilis, dummodò non sit tenuæ probabilitatis (exceptis casibus, num. 1069. positis) propter rationes à num. 1057. allatas; vide Forum conscient. tract. 3. cap. 1. §. 3.

à numer. 571.

§. VNICVS.

PONITVR, ET DILVITVR
motivum cuiusdam Iunioris contra
immediatè dicta.

1063 **S**ed contra immediatè dicta insurgit, & non levitè N.

Christophorus à Sancto Ioseph in tractat. de regulis morum novitèr in lucem edito, impugnans Probabilitas, id est, docentes sequi posse opinionem æquè, aut minus probabilem pro libertate stantem. Et tanta Sacrae paginae, Ss. Pp. Conciliorum, iurisque Canonici copia testimoniorum bellum aggredditur, vt eos mergi videatur.

1064 Insuper ratione conatur destruere præcipua illorum fundamenta, nimirum, possessionem libertatis, & invincibilem ignorantiam de certitudine legis. Ait enim primo, evertendo primum de possessione principium, illud axioma, videlicet, *in dubio melior est conditio possidentis*, non intelligi de voluntate respectu actuum moralium vniuersaliter, sed tantum in materia iustitiæ commutativæ. Et quod potius pro practica moralitatis applicanda est alia regula, quæ dicit: *In dubio tutior pars est eligenda*. Et cum probabilitas, seu opinio sit dubium positivum, seu speculativum, tutior opinio eligenda est, vel probabilior, quia ad veritatem, seu certitudinem magis accedit. Ait insuper; etsi admittatur ea liber-

tae

tatis possessio, non favet pro minus tuta, minusque probabili, aut æquè probabili opinione sequenda. Quod probat: nam agens liber libertate morali (non physica pro qua admittit possessionem) constituitur talis per ordinem ad regulas moris: ergò leges, seu regulæ moris superpossident iure suo illum in singulis actibus: ita vt vbi Divina voluntas per legem præcipit, aut prohibet, tenetur facere, aut abstinere; si vero permittit, potest libere eligere. Si autem Divina voluntas dubia sit, non proinde voluntas creata potest à se eiicere super possessionem certissimam Divinae voluntatis, quæ semper pro lege viget: & in tali occurso oportet, quod totus homo cum sua possessione cedat super possessioni Divinae voluntatis, quæ est omnino superior. Hæc ille, part. 2. quæst. 4. artic. 6. numer. 763.

1065 Pro alio principio de ignorantia invincibili de certitudine legis destruendo, sic arguit præfatus Author, artic. 7. num. 180. & 181. Nam ignorantia invincibilis, quæ causat involuntarium, & tollit rationem malitiæ moralis est sola illa, quæ dicitur antecedens; sed habens opinionem æquè, vel minus probabilem de malitia alicuius obiecti, vel actionis, non habet huiusmodi ignorantiam antecedentem: ergò non habet ignorantiam invincibilem. Minorem, in qua potissimè difficultas invenitur, probat: siquidem, quod de lege prudenter po-

test credi verum, nec prudenter negari potest falsum, non ignoratur invincibiliter; sed hinc inde disputantibus Doctoribus, quod gravioribus, vel æqualibus fundamentis probatur, potest prudenter credi verum, nec potest prudenter negari, vt falsum; vt ipsi Probabilistæ passim docent: ergò stantibus opinionibus inter Doctores controversis habentibus æqualia, vel minora fundamenta circa aliquod obiectum, id non ignoratur invincibiliter.

Ecce præcipua totius huius negotii fundamenta. At quæ pro angustia compendialis tractatus stylo brevi respondeo.

1066 Et in primis ad Divinae Litteræ, P. P. Conciliorum, iuris Canonici, turmam testimoniorum, quæ suppressè retuli, & à dicto Authore expressè afferuntur, respondeo: quod loquantur, vel consilium præbendo; hoc est, nobis, quod perfectius est, proponunt, vt sequamur, quod eligere non tenemur. Vel negativè circa contrarium se habendo, hoc est, non improbando contrarium conscientia dictamen, vel sequendo, quod securius est.

1067 Ad secundum evertens possessionem voluntatis, vel vt insufficientem excludens, quam habere potest in libertate morali, vt ipse ait, respondeo: quod eo ipso, quod detur ignorantia invincibilis de certitudine legis, de qua ille, vt iam dicam, non videtur agere, nec meminit, non habet voluntas eam regulam moris

Q

pro

præcipue secundum id quod habent præcepti negativi: *Ut non velle malum Deo, non perierare, &c.* & ex secunda tabula, *ut non occidere, non furari, non falsum testimonium dicere, &c.* Nam in honorare Deum, & facere malum proximo, clarè includitur in prædictis principiis.

1054 De aliis verò, etsi gravioribus, quæ non ita clarè ex illis sequuntur, dari potest invincibilis ignorantia, & huiusmodi sunt, non fornicari, non se pollui, non mentiri, &c. Et præcipue in operibus contra talia præcepta non consummatis, & maximè in cogitationibus; refert Dian. 3. part. tractat. 4. resol. 108. de quodam iuvene sæpè voluntariè se polluente usque ad trigesimum suæ ætatis annum, quod ignoraverit invincibiliter malitiam pollutionis, usque ad id tempus.

TERTIA PROPOSITIO.

NON LICET SEQUI OPINIONEM, vel inter probabiles, probabilissimam. Damnata.

EXPLANATIO.

1055 **E**xplicare oportet prius rationem seu fundamentum, cui innititur secunda practica opinionis probabilis; quod affert doctissimus Moya, tom. 1. selectar. tractat. 1. quæst. 5. §. 3. num. 15. & 19. Et ut apponam, suppono dicta num. 1041. & 1042. numi-

rum, quod lex est regula exterior nostrarum operationum, cum qua interior, videlicet conscientia conformatur, applicando ad opus.

Insuper suppono, quod sepiissime non constat certè de obligatione ad operandum, vel omittendum operationem, nec de deobligatione ab illis. Et hinc est, quod in pluribus locum habeat iudicium opinativum, vel favens legi, vel favens libertati. Si opinio assensit, quod lex obligat, est pro lege: opinio affirmans, quod non obligat, favet libertati. Et cum mediis opinionibus pro utraque parte versantibus, ad indagandam veritatem, non perveniatur ad certitudinem, manet intellectus, qui alteram, vel utramque opinionem speculatur, laborans invincibiliter ignorantia certitudinis. Quibus suppositis.

1056 Duplex proponitur ratio, ob quam licitè ad praxim reduci potest opinio, etsi minus probabilis, pro libertate militans.

Prima est, nam quotiescumque homo operatur ex ignorantia invincibili legis, vel præcepti, non peccat, etsi contra illud materialiter agat: ergò si opiniones opposita vna pro præcepto, altera pro libertate, invincibilem ignorantiam generant de certitudine obligationis præcepti, non peccabit, etsi non obediat; quia nondum sufficienter promulgata est lex, seu præceptum.

Secunda ratio ita se habet: quia *in dubio melior est conditio possiden-*

dentis: ergò in dubio positivo, mirum quando pro utraque parte dantur rationes assensum generantes, possidet voluntas suam libertatem; & consequenter licet illi operari contra opinionem præcepto, vel legi faventem; ita Moya, quæst. 5. §. 3. num. 15. cum Prado.

1057 Sed inquires: si conscientia practica est dictamen rationis applicans ad operationem, cum securitate, quod hic & nunc operatio licet: quomodo licitè operabitur homo ex iudicio tantum probabili, quæ secum affert formidinem, utrum contrarium sit certum?

Respondeo, quod illud iudicium speculativè probabile non dirigit immediatè practicam operationis, sed aliud practicum moraliter certum, sub hoc discursu illatum: *Licitum est opinionem probabilem sequi; hæc est opinio probabilis: ergò licitum est illam sequi.* Consequens istud est prudentia, & dictamen practicum, & moraliter certum. Et ista moralis certitudo includitur in præmissis, quæ moraliter sunt certæ; quia fundantur in ignorantia invincibili, & possessione libertatis, ut dixi num. 1057. vide Moyam, quæst. 6. num. 39. & 40.

Et sic experimur, quod in practica, absque formidine operamur ex opinione probabili, cum tamen speculativè inspecta, formidinem de contrario habeamus, quod est signum, quod implicite saltem fit illud practicum discursum,

1058 Sed adverte, quod quando opiniones versantur circa valorem rei, modo dicto in explanatione propositionis 1. ab Innocent. XI. damnatae, num. 437. non potest sequi opinio minus tuta, si interponitur superior lex, ut est reverentia Sacramentorum in eorum administratione, vel charitas proximi. Quia tunc non valent rationes, num. 1065. & 1066. cum non possideat voluntas, sed lex superior, ut dixi loco citato.

1059 Et ex dictis patet, quod licet conscientia communiter dividatur in Rectam, Erroneam, Dubiam, Probabilem, & Scrupulosam; tamen tres ultimæ non sunt conscientia practica (ut verius iudico) nam conscientia practica est ultimum dictamen, securè, & absque perplexitate, & formidine peccati imperans practicè, vel operationem, non obstante præcepto negativo, vel omissionem, non obstante præcepto affirmativo. Quod non habet, nec dubium, nec opinio, aut scrupulum; cum requirant alium actum reflexum, vel de deponendo dubio; aut scrupulo, vel de assicurando operationem, aut omissionem licitam.

1060 Sentiendum ergò est, esse licitum sequi opinionem inter probabiles probabilissimam: quia ita declarat Alexand. contrarium damnando.

Ratio est: *quia Deus impossibilia non iubet*, ait Tridentin. sess. 6. cap. 13. sed impossibile est iuxta

pro illo opere de obligatione ponendo; sed ad opus de obligatione ponendum requiritur legis certitudo: nam lex incerta, seu incertè publicata, nec obligat, nec est regula moris pro opere de obligatione ponendo: ergò data ea ignorantia, non habet regulam moris voluntas; & consequenter manet in possessione suæ libertatis, non solum physicae, sed etiam moralis, & sic verificatur de illa, *quod in dubio melior est conditio possidentis*. Et quis neget hoc proloquium, seu regula de voluntate, etiam verificari in ordine ad suos actus morales bonos exercendos, vel omittendos: cum pretiosissimum hoc sit bonum, & dignum possidendi, & quod de illo ius detur naturale morale in ordine ad licitè operandum, vel non operandum; & quamvis ea regula instituta fuerit ad iudicandum de iure in rebus commutativæ iustitiæ, utuntur tamen Theologi his terminis ad declarandum ius morale, & naturale, quod voluntas habet ad suos exercendos, vel omittendos morales actus: quamvis ethnologia sumpta sit ex his, quæ iustitiæ commutativæ circa res temporales quadrant: in re tamen ratio dicat, quod suo modo voluntati debet convenire respectu suorum bonorum actuum (sicut etiam de lege dicitur habere, cum certè datur, & certè æ legitimè est promulgata, suam possessionem) cum sit bonum dignum habendi, & possidendi: sicut in suos actus, etiam morales ha-

bet dominium, & ad minus, quis neget esse probabilissimum hoc proloquium voluntati convenire: cum innumeri viri doctissimi, & hodiè ferè omnes ita senserint. At aliud proloquium, seu regulam, nimirum, *in dubio tutior pars est eligenda*. Dico, intelligendam esse de dubio rigoroso, negativo, seu practico, ut communiter asseritur, v. g. dubitas practicè, an licitè agas, vel non in agrum egrediendo, debes non egredi, si dubium non deponas.

1068 Etsi obiicias, ut aliquando obiicit dictus Author: Quod si Princeps opinione probabili ductus aliquid præcipit, tenetur subditus obedire: ergò si probabile est, quod Deus aliquid per suam legem nobis præcipit, tenemur illi obtemperare. Respondeo: admissò casu de Principe, quod hoc argumentum solum probat; quod si Deus capax probabilitatis, seu opinionis esset, & ab opinione ductus aliquid præciperet, teneremur illi obedire, dum de sua lege, aut præcepto nobis constaret. Vnde argumentum nihil probat: quia supponimus, quod nobis de lege Principis constare debet. Et hic non est litigium de fundamento, quod Iudex habet ad legem faciendam, sed de certitudine, quam de lege debet dari, ut ad illam teneamur.

1069 Ad tertium, quod de impugnatione ignorantiae invincibilis procedit. Dicendum est, quod sicut aliud est certitudo legis, aliud probabilitas legis, ita aliud

aliud est ignorantia invincibilis certitudinis legis, aliud ignorantia invincibilis probabilitatis legis: unde illa minor argumenti, nimirum: *Sed habens opinionem equè, vel minus probabilem de malitia alicuius obiecti, vel actionis, non habet ignorantiam antecedentem*; distinguenda est: non habet ignorantiam antecedentem certitudinis legis: nego minorem. Non habet ignorantiam antecedentem probabilitatis legis: concedo minorem. Et hæc secunda non sufficit, ut dictum est: quia lex dubia, vel in dubio, an sit promulgata, non sufficit ad obligandum, sed requiritur certitudo legis, seu circumstantiæ legis; de qua fertur opinio, & promulgationis illius. Vnde hoc argumentum meo videri principium petit: quia non agit de ea re, seu circumstantia rei, de qua est ignorantia; & eo ipso, quod de opinione legis arguat ad obligationem legis, relinquit legem in opinione an sit? Sed opinio legis non est certitudo legis, sed potius dubium legis, hoc est, dubium an sit lex: vel an sit sufficienter promulgata lex, quod non sufficit, ut obliget lex: ergò ex hoc argumento nihil probatur, etsi aliquid probat pro nobis est: quia solum probat, quod sit sub dubio lex. Et quod quantumcumque rationibus satis desudatis questum est, an detur lex, vel certitudo legis, aut promulgationis illius nunquam ventum est ad certitudinem legis: quod est proprium ignorantia invincibilis.

1070 Insurges contra dicta ex nostro prædicto Christophoro, quæst. 4. artic. 2. §. 5. num. 767. & 768. Primò, quia in Tribunali conscientia pro iudicando in dubio inter legem Dei, & libertatem voluntatis, Iudex est adhibendus, ut pro aliqua illarum duarum partium sententiam proferat, qui alius nequit esse, quam prudentia humana, cui convenit imperare actus humanos, & ut rectè imperet adiungitur illi Eubulia, quæ est benè consiliatrix, & synesis, & gnome, quæ partes sunt iudicativæ; ut docet Div. Thom. 1. 2. quæst. 57. artic. 6. Nunc sic: Ad hoc prudentia Tribunal sistitur lex, & sistitur humana voluntas. Lex pro se clamat in statu materiae controversæ contra humanam voluntatem: quod voluntati incumbit probare, quod permittitur illi non stare legi, dum dubitatur, an sit præceptiva: Nam Deus, cuius est lex, possidet creatam voluntatem, & sine illius directione nihil benè facere potest. Quid ergò consiliabitur Eubulia, quid iudicabit synesis, quid determinabit prudentia in ordine ad bonum finem virtutum? Nec videtur excogitabile, quod in tali Tribunali vincat libertas creata: quæ solum pro se allegat possessionem libertatis.

1071 Secundò vrgentius insurgit, num. 773. Nam verba regulæ, & canonum: ex quibus desumpta est, sunt huiusmodi: *In pari delicto, vel causa melior est conditio possidentis*. Sed stantibus